

Gemeente van onze Heer Jezus Christus,

Laten we beginnen bij een artikel¹ dat me goed deed, het gaat over ‘aardig zijn’. Niet de ‘eigenschap die mensen doorgaans in vervoering brengt: we kijken naar De slimste mens, niet naar De aardigste mens’, schrijft Floor Rusman. Toch noemt ze ‘aardigheid’ ‘een kruispunt waarop diverse eigenschappen samenkomen: empathie, onbaatzuchtigheid en attentie’.

Ze schrijft ook dat ze de betekenis van *aardigheid* veel hoger is gaan waarderen, dat het zelfs existentieel is, omdat je door *aardigheid* iemand laat merken: ‘Je bent de moeite waard’.

Het is - dacht ik - dus een *keuze*. Een keuze om met een goed humeur kleine daden van aardigheid aan anderen te doen. Een keuze om er - zoals ze schrijft - ‘een gewoonte van te maken. Je kunt de wegwerkers en de daklozen groeten. Je kunt oogcontact maken en glimlachen, en je telefoongesprek staken als je afrekent. Je kunt iets eerder van huis vertrekken, zodat je niemand hoeft af te snijden in het verkeer, en niet woedend hoeft te worden als iemand dat bij jou doet. Je kunt koffie halen voor je hele afdeling.’ Je kunt daarvoor kiezen. De samenleving zou er een stuk van opknappen.

Ik onderstreep dat *kieszen* omdat zulke kleine, positieve gewoonten als ‘aardigheid’, langzaam maar zeker sneuvelen door een steeds grotere mate van onverschilligheid. En daardoor verschaalt meer en meer het ‘samen’ van ‘samen-leving’. Wat ons onderling verbindt rafelt als een versleten touw. *Onverschilligheid* is dat ons dat niet zoveel kan schelen als dat gebeurt.

In de Bijbel verzet álles zich tegen *onverschilligheid*. Vlak voor het volk Israël het land van belofte zal intrekken, na 40 jaar ‘voorbereiding’ in de woestijn, 40 jaar ‘oefenen’, ‘trainen’ en vooral ‘leren’ wát en hoé je als mensen écht en oprecht kunt samenleven - krijgen ze nog één keer méé dat je daarvoor keuzes moet maken.

God zegt daar: ‘Ik houd jullie zegen en vloek voor. Kies maar! Zegen zal er voor je zijn - dat wil zeggen: het zal je goed gaan - wanneer je vasthoudt aan wat ik je aan lessen in menslievendheid heb meegegeven. En ‘vloek’ zal er voor je zijn - dat wil zeggen: het zal allemaal mislukken met jullie samen leven - wanneer jullie voor die lessen in solidariteit en naastenliefde de schouders ophalen. Kies maar!’

En die ‘lessen’ - het *onderwijs* van Mozes in gerechtigheid en barmhartigheid - die worden steeds opnieuw gegeven. Het zijn *profeten* die de mensen telkens weer een *opfriscursus* geven.

Dat zijn vaak eenzame, figuren, die *niét* meedoen aan die onverschilligheid. Ze staan vaak alléén in hun kritiek. Kritiek met name op mensen die *macht* over een ander hebben. Voor profeten heb je nooit macht over een ander, alleen maar *verantwoordelijkheid* vóór een ander. Om bijvoorbeeld *aardig* te zijn. Iemand niet te laten barsten. Serieuze problemen van mensen *niet* afdoen als ‘niet relevant in de statistieken’.

In ons verhaal zijn het Elia en Elisa. Elia’s *track record* is vooral dat hij het onvermoeibaar heeft opgenomen tegen de onrechtvaardige koning Achab en zijn vrouw Izebel. Achab is natuurlijk grootgebracht in dat onderwijs van Mozes, maar hij heeft een buitenlandse vrouw - waar niks op tegen is - maar wel eentje die over die menslievendheid tegenovergestelde ideeën

---

¹ Floor Rusman, NRC 9 oktober 2022

erop na houdt. Dat Achab op een gegeven moment het kleine wijnboertje Naboth, dat hem als buurman in de weg zit om zijn eigen enorme landerijen nóg meer uit te breiden, uit de weg ruimt, is op instigatie van zijn vrouw, die vanuit háár cultuur en godsdienst vindt dat een koning dat recht heeft. En Achab - die uit de Tora iets heel ánders geleerd heeft, gaat daar onverschillig in mee. Niet één keer - nee, dit voorbeeld is symptomatisch, zegt Elia kritisch.

Hier slaan profeten als Elia enorm op aan! Met gevaar voor eigen leven, want Izebel liet zijn kritiek niet op zich zitten. Maar hij is niet onverschillig, hij máákt de keuze - voor de zegen en niet voor de vloek.

En nu lezen wij dat Elia deze wereld gaat verlaten, elk mens is sterfelijk. En Elisa kiest ervoor in zijn voetsporen te treden. Soms heb je als mens het overtuigende gevoel dat je niet anders kán.

Ik ga u niet nog eens dat lange eerste stuk opdissen, het verhaal was ‘breedsprakig’ genoeg. Om ons maar duidelijk te maken dat Elia én ook die 50 andere profeten Elisa nog waarschuwen: ‘die God die stuurt je van hot naar her en straks is Elia vertrokken en dan sta je er helemaal *alleen* voor’. ‘Ja, ik weet het’, zegt Elisa, ‘stil maar’. Hij heeft zijn keuze al gemaakt en die ligt trouw en diep verankerd in zijn binnenste.

‘Heb je dan niks meer van me nodig?’, vraagt Elia vlak voor vertrek. ‘O ja, zeker’, antwoordt Elisa, ‘graag *twee* porties van uw geestkracht, dat zal ik nodig hebben als ik er in mijn eentje voor sta’.

Elia reageert dan wat raadselachtig: ‘Die ontvang je alleen als je *ziet* hoe ik van je word weggenomen’. Dat lijkt wat raar. Elisa heeft toch ogen, hij zal toch sowieso alles zien?

Maar dat valt te bezien: Elia vaart met vurige wagens en paarden naar de hemel en dat is geen alledaags gezicht. Het is een *geloofsvisioen*, een beeld waaraan je vertrouwen kunt ontleen. ‘Normaal’ zou zijn: Elia sterft en wordt begraven. Maar dit is anders! Dit visioen zegt: ‘Deze eenzame profeet, die zich verzette tegen wat in deze wereld “normaal” wordt bevonden, namelijk: *onverschilligheid*, die wordt door onze lieve Heer zélf bij zich genomen. Want deze Elia was een man van God, die als profeet Gods *zegen* vertegenwoordigde - het aanmoedigen van wat goed is onder de mensen - én ook Gods vloek: de ongenadige kritiek waar mensen de zegen laten mislukken, door die te laten versloffen of die te schofferen.

Dat is wat Elisa ziet wanneer Elia niet ‘gewoon’ sterft, maar wordt opgeheven, als een groots en bijzonder eerbetoon aan deze profeet. Dit zo te kunnen *zien*, maakt Elisa tot een echte profeet.

En u hoorde het: die andere 50 ‘profeten’ zagen dat *niet*, die wilden per se gaan zoeken of Elia niet ergens op een berg of in een dal terecht gekomen was. *Verder* kunnen zij niet kijken.

En nu kom ik dan bij dat buitengewoon rare verhaal aan het einde. Het helpt om te bedenken dat het hier gaat om die keuze tussen zegen en vloek.

Eerst de *zegen*. De stad Jericho heeft een bedorven waterbron. Het helpt, als u zo’n woord ‘waterbron’ in een Bijbelverhaal leest, om ook naar de meer *symbolische* betekenis te zoeken. We weten allemaal dat het woord ‘bron’- “wat is jouw bron, waar put je uit?” - een diepe betekenis heeft.

Hun bron is dus niet goed meer, misgeboorten zijn er - niet het goede leven komt uit hun bron voort. *Terecht* roepen ze dan de profeet erbij. Elisa vraagt een *nieuwe* schaal - want er is *vernieuwing* nodig. Met daarin wat *zout*, want té lang al is het leven er zouteloos.

Ziet U: in Jericho *kiezen* ze voor de profeet en zijn boodschap, voor zijn lessen in de keuze voor menslievendheid, om hun bronnen te herijken, te verfrissen. Dat is de *zegen!*

En dan kom dat totaal mesjogge verhaal over die troep jongens die door berinnen ‘verscheurd’ worden. ‘Moet dat nou?’ denk je als je dat leest. ‘Daar heb je die Bijbel weer, waarom staan er toch ook altijd van die primitieve, wrede verhaaltjes in?’

Ik hoef het verhaal niet te verdedigen. Als u het niks vindt, dan vindt u het niks. Maar je moet wel eerst altijd proberen er toch nog iets uit te ‘peuren’, wat betekenis kan hebben.

Want wat gebeurt er? Elisa heeft net de bronnen van Jericho weer gezond gemaakt, en dan komen deze jongens hem uitschelden. Ze lachen hierom!

En nog iets: er is *net* een zeer belangrijke profeet - de enige in het land die *niét* onverschillig was maar hoogst betrokken, en in zijn eentje uiterst moedig - naar de hemel *opgegaan*. En dan is er *óók* nog iemand zo dapper om *óók* helemaal in zijn eentje in diens voetsporen te treden en dus *óók niet* onverschillig maar uiterst betrokken te leven. En dan komen er jongens - die eigenlijk op school - in *sjoel* - zouden moeten zitten om de lessen in menslievendheid van Mozes te leren. En *die* schelden dan de nieuwe profeet uit voor kaalkop - alsof hij melaats is, wil dat zeggen - én wensen hem toe dat h^j *óók* maar gauw moet *opgaan naar de hemel*.

Kijk: als ze in Jericho aan hem vragen ‘Help ons en breng ons terug naar de bron’, dan is *dát* de keuze voor een *zegen*. Maar dan is *dit* hier toch een keuze voor de *vloek*, d.w.z. voor: ‘kan mij het schelen, vlieg op met je profeet’, voor onverschilligheid, voor mislukking van het *sámen* leven.

Berinnen worden woedend als je aan hun jongen komt. In alle symboliek vertelt het verhaal over een diep gegriefde God die een volgende generatie - ‘zijn jongen’ - ook voor de menslievendheid ziet mislukken.

Is dat niet zwaar aangezet dat verteld wordt dat ze *verscheurd* worden? Ja, natuurlijk, daar is het dan ook een *verhaal* voor, daarin kun je dat op zo’n manier duidelijk maken. En God verhoede dat zulke dingen werkelijk gebeuren! Maar die onverschilligheid *is ook* verscheurend, *hart verscheurend*. Daar moet tegen *ín* gegaan worden! Dat staat hier op het spel.

Het Bijbelverhaal *provoceert* ons als het ware bijna om *óók* te kiezen voor de *zegen*. Om de vloek - *élke* vloek van onverschilligheid! - te vervloeken. Om de mislukking van de menslievendheid *niét*, nooit te accepteren, maar *sámen* met elkaar en dus ook met de volgende generatie te gaan leren wat de liefde dient.

Moge het zo zijn - Amen.